

bağbahçe

ÇEVRE BAHÇE ÇİÇEK DERGİSİ SAYI: 76 MART-NISAN 2018 FİYATI: 5 TL

Resimli Türkiye Florası
2. Cilt Yayımlandı!..

NGBB Kütüphanesi'nden
Dünyanın Durumu 2017

NGBB HAFTA SONU ETKİNLİĞİ
Torununu Kap da Gel!..

Cadı Fındığı (*Hamamelis virginiana*)

Çam Kese Böceği ile Mücadele

NGBB'nin Makromantarları

CUDİ DAĞI'NIN DOĞAL BİTKİSİ...
Nergis (*Narcissus tazetta*)

Renklerin Dili

GREAT DIXTER BAHÇESİ
Yeni Deneyimler...

Kumullar ve Kumul Bitkileri

KURUCUSUNDAN...

“Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi”

Cadı Fındığı

(*Hamamelis virginiana* L.)

Cadı fındığı (*Hamamelis virginiana* L.), güvercinagaçgiller (*Hamamelidaceae*) ailesine mensup, kışın yapraklarını döken ağaç veya ağaççıktır. Bitkinin yaprakları, kabukları ve dalları, drog olarak kullanılır.

Kuzey Amerika'da, kuzeydeki Nova Scotia ve Wisconsin bölgeleri ile güneydeki Kuzey Florida ve Doğu Teksas bölgelerindeki ormanlarda yetişir. Doğu Connecticut, dünyanın cadı fındığı başkenti olarak bilinir. New England ve Appalachia yörelerinde, doğadan toplanan yaprakları, kabukları, dalları, distilasyona tabi tutularak, ilaç ve kozmetik sanayisinde kullanılan preparatları elde edilir.

Amerika yerlileri tarafından, asırlardır geleneksel biçimde, gıda ve ilaç olarak kullanılmıştır.

'Cherokee'ler, bu bitkiden hazırlanan çayı, soğuk algınlığı, ateş, boğaz ağrısı, tüberküloz (verem), ağrı hallerinde, içecek olarak kullanırken; ciltteki çatlak ve yaraları da yıkayarak iyileştirirdi.

'Chippewa'lar, iç kabuğun çayını dahililen, zehirlenmelerde kusturucu olarak; haricen ise cilt ve göz rahatsızlıklarında kullanırdı.

Menominee'ler, dallardan hazırlanan infüzyonu, sırt ağrıları için, dekoksionu da ovarak bacak ağrıları için kullanırdı.

'Mohikan'lar, dal ve yapraklardan hazırlanan infüzyonu, haricen kesikler, çürükler ve böcek sokmalarında kullanırdı.

'Potawatomi'ler, dallarını adale ağrılarına karşı, buhar banyosu halinde uygulardı.

'Iroquois'ler, muhtelif bitki kısımlarından hazırlanan infüzyonları ile dekoksionlarından; jinekolojik rahatsızlıklar, öksürük, soğuk algınlığı, cinsel hastalıklar, kolera, cilt rahatsızlıkları, verem

ve diğer solunum yolları hastalıklarının tedavisinde yararlanmıştır; Ayrıca ishal kesici, kusturucu, iştah artırıcı, böbrekleri çalıştırıcı, doğum sonrası kanamalarını önleyici olarak kullanmışlardır.

Cadı fındığı monografı, ilk olarak 1883 yılında, Amerika Farmakopesi'nin 6. Baskısı olan "USP 6"ya girdi. Burada, "Extractum Hamamelidis Fluidum" yapraklarından hazırlanan sıvı ekstre tarif ediliyordu. 1905'te yayınlanan "USP 8"de, dalları ve kabukları tarif eden, "Hamamelidis cortex" ile dal ve kabuklardan distilasyonla elde edilen, "Hamamelis suyu" (Aqua Hamamelidis) ilave edildi. Sonraki yıllarda, bir ara farmakopeden çıkarılan ve "National Formulary" (Ulusal Formüller, NF) kapsamına dahil edilen "Hamamelis suyu"; 1990'ların başında yayımlanan "USP 22"ye yeniden alındı. "USP 23"te monografin adı, "Hamamelis" yerine, "Witch Hazel" (cadı fındığı) olarak kaydedildi.

Amerikan Gıda ve İlaç İdaresi (FDA), ilaçlarda "USP" kalitesin-

de, “*Hamamelis* suyu” kullanımını emreder. Yine aynı kuruma göre, “*Witch Hazel USP*”, cadı fındığı'nın yeni hasat edilmiş ve kısmen kurutulmuş dallarından hazırlanan, berrak ve renksiz distilattır; cilt ve basur (hemoroit) preparatlarında, büzücü (astrenjan) etkisinden dolayı kullanılan, “GRAS” (Genellikle Emniyetli Kabul Edilen) statüsünde bir drogdur. İlaç olarak işlevinin haricinde, traş ve güneşlenme sonrasında kullanılan losyonların terkibine de girer.

Alman E Komisyonu tarafından 1985'te, cadı fındığı yaprağı ile kabuğundan (*Hamamelidis folium et cortex*) hazırlanan, 0,1-1 g droğa karşılık gelen fitil (supozituar); seyreltilmemiş ve suyla 1:3 oranında seyreltilmiş hidrosol (su distilasyonu ile hazırlanan aromatik su); lapa (yarı katı preparatlarda % 20-30); % 5-10 droğa karşılık gelen yarı-katı ve sıvı preparatlar veya her kupada (250 ml) 5-10 g droğa karşılık gelen sulu dekoksiyonlar, cilt ve mukoza yaraları ile yangıları için, kompres ve yıkama amaçlı kullanımı onaylandı.

Avrupa İlaç Ajansı (EMA) 2009'da, “*Hamamelis* yaprağı” (*Hamamelidis folium*) ve “*Hamamelis* yaprak-kabuk-dal distilatı” (*Hamamelidis folium et cortex aut*

ramunculus destillatum) monograflarını yayımladı. Bu son monografda, taze yaprak ve kabuktan [1:1, 12-2,08; etanol % 6] veya kuru dallardan [1:2; etanol % 14-15] hazırlanan distilat tarif edildi. Bu drog, (a) hafif cilt yangıları ve cilt kuruluğu; (b) göz kuruluğundan kaynaklanan göz rahatsızlığının, geçici semptomatik tedavisinde, geleneksel tıbbi bitkisel ürün olarak kullanılır. Önerilen doz, 6 yaş üstü çocuklar, ergenler, yetişkinler ve yaşlılar için şöyledir:

- (a) Yarı-katı preparatta, % 5-30'a karşılık gelen güçte “*Hamamelis* suyu”; günde muhtelif kereler.
- (b) Göz damlası, 1:10 oranında seyreltilmiş “*Hamamelis* suyu”; günde 3-6 defa, her göze ikişer damla.

2011'de yayımlanan “*Hamamelis* kabuğu” (*Hamamelidis cortex*) etiketleme standardında, Avrupa Birliği'nde, ruhsatlı geleneksel tıbbi bitkisel ürünlerde kullanılabilecek droğun özellikleri açıklandı. Avrupa Farmakopesi'nde (PhEur 9.0) yaprak ve kabuk monografları varken, distilat (*Hamamelis* suyu) ile ilgili monograf bulunmamaktadır. EMA, “*Hamamelis* suyu” pazarlayanların, distilatın “*Witch Hazel USP*” monografına uygunluğunu ispatlamasını öngörür.

EMA monografında, “*Hamamelis* kabuğu”ndan, toz drog dışında tentür (1:10; % 45 etanol h/h) ve kuru ekstre (5-7.7:1; % 30 etanol k/k) tarif edilmiştir. “*Hamamelis* kabuğu”nun, (a) hafif cilt yangıları ve cilt kuruluğu; (b) basura bağlı kaşıntı ve yanmanın semptomatik tedavisi; (c) ağız mukozasının hafif yangıları için, ağız suyu ve gargara şeklinde, geleneksel tıbbi bitkisel ürün olarak kullanımı öngörülmüştür.

Uygulamada önerilen doz, ergenler, yetişkinler, yaşlılar için şöyledir:

- (a) Yarı-katı preparatta % 5-10'a karşılık gelen güçte tentür; günde muhtelif kereler. Kuru ekstre, % 1,3'e tekabül eden güçte merhem olarak; günde muhtelif kereler (12 yaş altı çocuklar için önerilmez).
- (b) Yarı-katı preparatta % 5-10'a karşılık gelen güçte tentür; günde muhtelif kereler. Toz drog dekoksiyonu (5-10 g/250 ml); günde üç defa, sargı bezine emdirilmiş olarak. Kuru ekstre, yarı-katı preparatta % 5-10'a karşılık gelen güçte tentür; günde muhtelif kereler. 66 mg kuru ekstre içeren fitil (supozituar); günde iki-üç defa (18 yaş altı çocuklar için önerilmez).
- (c) Tentür (suyla 1:3 oranında seyreltilmiş); günde iki-dört defa

gargara halinde. Toz drog dekoksasyonu (2-3 g/250 ml); günde üç defaya kadar, gargara şeklinde (12 yaş altı çocuklar için önerilmez).

EMA monografında, “*Hamamelis* yaprağı” için şu preparatlar önerilmiştir: Toz drog, tentür (taze yaprak, 1:10, etanol % 45 h/h); sıvı ekstre (taze yaprak, 1:1, etanol % 45 h/h); sıvı ekstre (1:1, etanol /30 k/k); sıvı ekstre (1:2, etanol % 60 h/h). Tedavi endikasyonları şunlardır: (a) hafif cilt yangıları ve cilt kuruluğu; (b) basura bağlı kaşıntı ve yanmanın semptomatik tedavisi; (c) ağız mukozasının hafif yangıları için, ağız suyu ve gargara şeklinde, geleneksel tıbbi bitkisel ürün olarak kullanımı önerülmüştür.

Uygulamada, doz rejimi şöyledir: (a) 6 yaş üstü çocuklar, ergenler, yetişkinler ve yaşlılar için, % 5-10 güce karşılık gelen tentür veya sıvı ekstreler, yarı-katı ve sıvı preparatlar halinde, günde muhtelif kereler; % 20 güce karşılık gelen sıvı ekstre (1:2), yarı-katı preparat halinde, günde muhtelif kereler.

(b) % 5-10 güce karşılık gelen tentür veya sıvı ekstreler, yarı-katı ve sıvı preparatlar halinde, günde muhtelif kereler; % 20 güce karşılık gelen sıvı ekstre (1:2), yarı-katı preparat halinde, günde muhtelif kereler; toz drog dekoksasyonu (5-10 g/250 ml), günde üç defa sargı bezine emdirilmiş olarak; 400 mg sıvı ekstre (1:2) içeren fitil (supozituar), günde 2-3 defa (18 yaş altı çocuklar için önerilmez).

(c) Tentür (suyla 1:3 oranında seyreltilmiş), günde 2-4 defa gargara halinde; toz drog dekoksasyonu (2-3 g/250 ml), günde üç defaya kadar gargara şeklinde (12 yaş altı çocuklar için önerilmez).

Cadı fındığı kabuğunun başlıca etken maddesi; hidrolize olabilen tanen hamamelitanen (% 4,77) ile gallik asit (% 0,59), (+)-kateşin (0,39), flavonoller ve proantosiyanidinler. ‘Alfa, beta, gamma-hamamelitanen’ içinde beta formu,

en önemlisi olup, iki ‘gallik asit’ ve bir ‘hamameloz’ adlı şekerden ibarettir. Yapraklarda hidrolize olabilen tanenler; heksagalloyl heksoz, heptagalloyl heksoz, oktagalloyl heksoz, nonagalloyl heksoz, dekalloyl heksoz, undekagalloyl heksoz, sinnamik asit türevleri (klorojenik asit, 5-O-kafeoilkinik asit, 4-O-kafeoilkinik asit, 3-O-kumaroilkinik asit, kafeoilşikimik asit), flavonoller (kersetin ve kempferol türevleri), proantosiyanidinler.

İngiliz Farmakopesi’ne göre, yapraklardaki tanen miktarı, % 30’un altında olmamalıdır. Drogda az miktarda bulunan uçucu yağda, safrol yanında alkanlar, alkenler, alifatik alkoller, aldehitler, ketonlar, yağ asiti esterleri ve bazı monoterpenoitlerin varlığı ispatlanmıştır. Kabuk ve yaprak tanenlerinin, cilt üzerindeki büzücü ve kanamayı durdurucu, yararlı etkilerden sorumlu olduğu düşünülmektedir. Ancak “*Hamamelis* suyu”, tanen içermediğinden, uçucu bileşikler, belki de sadece alkol, ‘astrenjan etki’ sağlamış olabilir.

2017’de, 54-76 yaş grubunda menopozlu yirmi kadın üzerinde yapılan, vajina kuruluğuna yönelik klinik araştırmada; % 2 cadı fındığı suyu içeren vajina nemlendirici krem kullanılmış ve % 80 oranında yararlı olduğu görülmüştür.

1998’de, cadı fındığı losyonu ile yapılan cilt kızarıklığı testinde (Ultraviyole B [UVB] erythema test); cilt tipleri I-II-III olan, sağlıklı otuz gönüllü kullanılmıştır. Cilt kızarıklığı, diğer losyonlarla % 10-15 oranında azalırken, cadı fındığı losyonu, % 20-25 başarılı olmuştur.

1993’te, fosfatidilkolin (PC) bazlı krem içinde, cadı fındığı distilatı emülsiyonunun, cilt kızarıklığını (eritem) giderici, antienflamatuvar etkili olduğu gösterilmiştir.

K. Hüsnü Can Başer

Prof. Dr; Yakın Doğu Üni., Eczacılık Fak.

Bu yazıda belirtilen ifadeler, sadece bilgilendirme amaçlıdır; tavsiye niteliği taşımaz. Hastalıkta tedavinin, mutlaka doktor kontrolünde yapılması gerektiği unutulmamalıdır.